

Téma dopisu v naivní poezii dospívajících dívek

Dana Bittnerová

Dětská slovesná tradice je považována za dosud živou oblast folklóru.¹ Její životaschopnost se neprojevuje pouze spontánním užíváním a tradováním žánrů dětského folklóru ve skupinách dětí, ale dokládají ji také transformace, kterým podléhá. Tyto změny se promítají jak do obsahu dětské slovesné tradice, tak do její formy. Lze říci, že právě v posledním století do oblasti dětského folklóru pronikla řada kulturních jevů, které sběratelé a badatelé přelomu 19. a 20. století za projevy dětské ba dokonce lidové kultury nepokládali a ani pokládat nemohli.

Život dětí v rámci kultury dospělých 20. století ovlivnil přijetí řady kulturních fenoménů a přinesl rozšíření formální a výrazové složky folklóru. Tedy dětská slovesná tradice dnes nezahrnuje pouze slovesné útvary, které se tradují ústně. Stejnou platnost a význam mají i tradovaná slovesná dílka skripturální kultury.²

Všechny tyto jevy, které dnes chápeme jako součást dětské skripturální kultury, mají svůj předobraz v kultuře dospělých.³ Mezi obsahově, formálně a funkčně nejstabilnější patří dětské památníky⁴, rukopisné zpěvníky⁵ a také sešity s citáty, naivní poezií, krátkými útvary žertovné a milostné prózy a testy.

¹ Sirovátko, O.: *Kdo nadržuje současný folklór?* Slovenský národopis, 31, 1983, s. 32.

² Problematikou dětské spontánní písemné produkce a jejího místa v dětské kultuře se zabývala Ida Viktorová: *Práce dětí s textem*. In: PSS: Třetí třída. Výzkumná zpráva, Ped. fak. UK 1998, 26 s.

³ Tamtéž.

⁴ Bittnerová, D.: *Tradice českých památníků – součást dětské kultury*. In: Společenství dětí a kultura. Strážnice, ÚLK, 1997. s. 191–197.

⁵ Troncová, M.: *Studentké rukopisné zpěvníky*. In: Společenství dětí a kultura. Strážnice, ÚLK, 1997, s. 186–190.

Předlohou pro tyto sešity jistě byly sbírky citátů významných lidí, které nevznikaly pouze rukopisně, ale měly své paralely i v knižně vydávaných tematicky zaměřených souborech výroků slavných. V rukou dětí, a především dívek, se tyto sbírky začaly rozšiřovat o další výše jmenované slovesné útvary, které se staly rovnocennou součástí rukopisných souborů textů. K posunu v obsahu se připojila i proměna výtvarného pojetí sešitů. Stránky ztratily svoji strohost. Kaligrafické záznamy citací doplnily velmi barevné ilustrace a koláže.

Při výběru textů si tyto dívčí sešity udržely částečnou kontinuitu se svými předchůdci – sešity citátů, čerpaly z nich. Dalším zdrojem se stala knižní a časopisecká produkce (opět citáty, sloky písní, naivní poezie, testy). V nemalé míře se na textové části sešitů podílely i parafráze autorské tvorby, texty vlastní i přejaté lidové naivní poezie a prózy, které byly přítomny v ústní či písemné tradici (především žertovné gratulace ke svatbě, narození dítěte, jubileu atd.). Kdy došlo ke konstituování tohoto fenoménu dětské kultury je otázkou. V každém případě se již v 70. letech 20. století sešity citátů, naivní poezie a prózy a testů podléhaly tradici. Byly opisovány v celistvosti a poté dále rozšiřovány excerpce dalších, dívkou dosud nezaznamenaných textů z podobně vzniklých sešitů. Sbírký textů však i nadále zůstaly otevřeny přejímkám z jiných slovesných forem (viz výše jmenované). Stejně tak majitelé sešitů nejednou sepsané texty využívali jako předlohu v jiném kulturním fenoménu (např. text do památníku, do milostného dopisu atd.) či kontextu (např. testy fungovaly při hře). Tato oboustranná propustnost posilovala tradici tohoto jevu dětské skripturální kultury. Přispívala jak k originalitě jednotlivých sešitů, tak k množství textů a variant,⁶ které se na stránkách sešitů objevily a objevují.

Tvorba rukopisných sbírek citátů, naivní poezie, prózy a testů byla a je doménou především dívek. Sešity si pořizovaly v období puberty, v období hledání vlastního postoje k lásce, přátelství a světu, aby možná i skrze navití textů našly absolutní odpověď na své otázky. Zajímavé je, že vytváření těchto sešitů často provázelo pobyt v letním či zimním táboře, nebo vyplňovalo čas v dívčím internátu.⁷

Součástí rukopisných sešitů dívek byla a je i naivní poezie – formulace do dopisů, pozdravů či blahopřání. Podobně jako jiné texty v sešitech,

⁶ Variačnost textů opět dokazuje, jak je tato oblast dětského folklóru živá.

⁷ Zde by bylo možno připomenout obdobnou literární a výtvarnou produkci vojáků základní služby před r. 1989, kdy převážnou většinu volného času trávili tito mladí muži v izolaci kasáren.

představovaly tyto verše nejen další získaný „kus“ do sbírky textů, které se dívky líbily, ale nacházely samozřejmě také uplatnění v korespondenci. Někdy žily pouze v korespondenci, i bez opory sešitu.

Předkládané verše jsou výňatkem z mých sběrů z počátku 90. let 20. století u dívek v Praze a ve Vlašimi. Byly sestaveny do výboru, který v žádném případě nekorresponduje s autentickým řazením či členěním textů v sešitech. Ve třech případech jsem pak do ilustračního seznamu zařadila citace převzaté přímo ze soukromých dopisů, které byly datovány rokem 1982 a pisatelka bydlela v Kralupech nad Vltavou.

Adresa

*Dál to bez tebe nesnesu,
dej mi prosím adresu
každý den ti budu
psáti a věrně tě milovati.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Hop šup z lesa do lesa,
to je moje adresa.*
(Praha, dívka 15 let, 1992.)

Začátky dopisů

*Přijmi tento dopis vřelý,
který psala ruka má,
neboť se za ním skrývá
láska upřímná.*
(Praha, dívka 14 let, 1992.)

*Konečně se moje pero
na svou pouť vydalo,
aby ti srdečný pozdrav
a sladkou pusu poslalo.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Píše ti dívka,
která tě má ráda,*

*která v tobě hledá
více než kamaráda.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

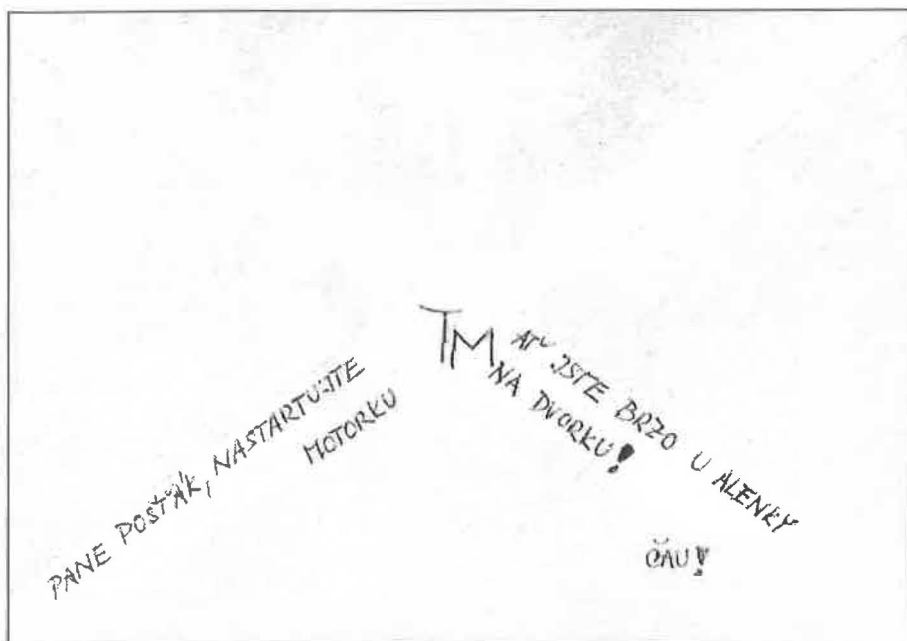
*U potoka roste kvítí,
u lesíku lilie,
kdo ti tento dopis píše,
ten tě věrně miluje.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Uzavření dopisu

*Pero psalo, srdce hrálo
a na tebe vzpomínalo.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Obálku zavírám,
dopis ti posílám
za krátký čas
napiš mi zas.*
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Psaníčko zavírám,
pusu ti posílám,
sladkou jak med,
odepiš hned.*
(Praha, dívka 14 let, 1993.)

Zadní strana obálky. Dopis od dívky z Kralup nad Vltavou, 1982, soukromá sbírka.

*Pozdravy už nejsou v módě,
proto posílám je k vodě,
podle posledního vkusu
posílám ti velkou pusu.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Líbám tě, miláčku,
od ucha k čumáčku,
líbám tě v duchu
od ucha k uchu.*

(Praha, dívka 15 let, 1992.)

*Posílám Ti polibky
na papíru psané
jak se spolu sejdem,
dáme si ty pravé.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Milovat se může,
líbat se musí,
proto ti posílám
tři velké pusy.*

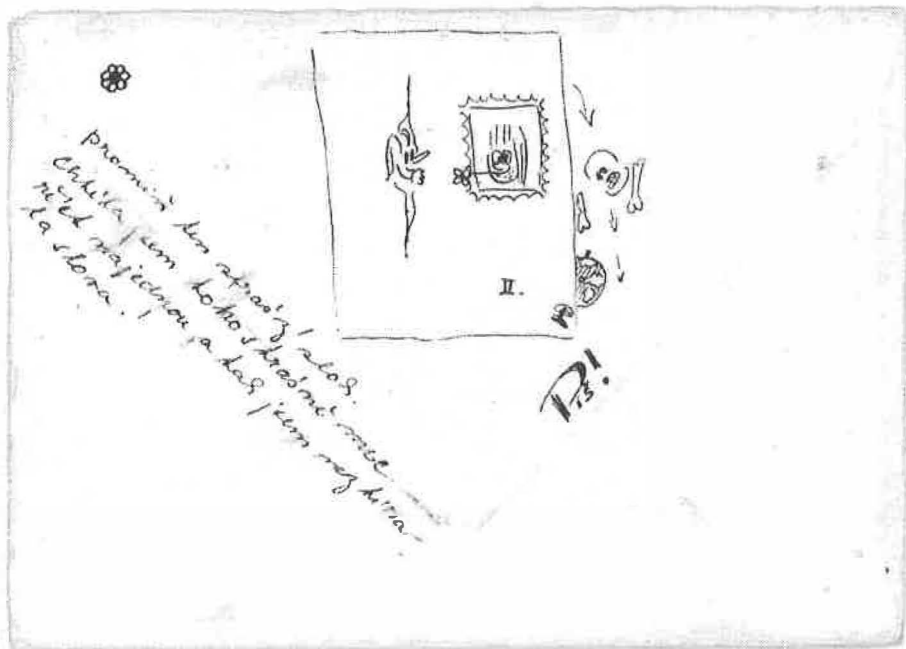
(Praha, dívka 16 let, 1990.)

*Jako větvička čeká první květ
já čekám tvou odpověď.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Růžička rozkvítá,
má hezkej květ,
jestli mě miluješ,
odepiš hned.*

(Praha, dívka 14 let, 1992.)

Zadní strana obálky. Dopis od dívky z Prahy, 1981, soukromá sbírka.

*Odepiš brzy,
čekání mrzí.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Piš, piš, piš,
nebo tě sní myš.*

(Kralupy n.Vl., dívka 16 let, 1982.)

*Čekám na tvé psaníčko
jako kotě na mlíčko.*

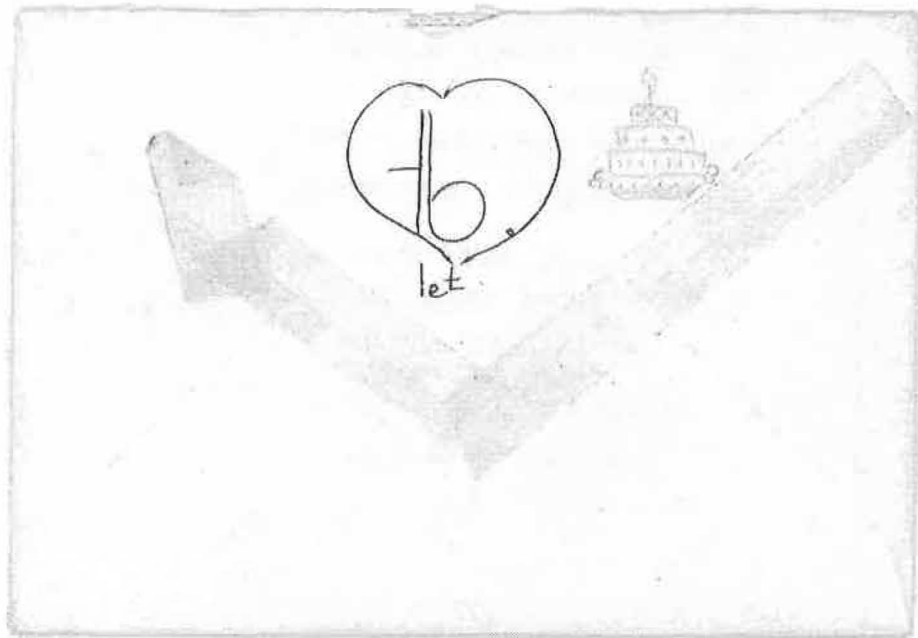
(Praha, dívka 14 let, 1992.)

*Srdce bolí, pero píše,
kdy má láska odepíše?*

(Praha, dívka 15 let, 1992.)

*Můj milý
Psala bych více,
zhasla mi svíce,
pero přišlo o nohu,
více už psát nemohu.
Tento dopis bez podpisu
poznáš podle rukopisu
Znáš-li jenom mě,
víš o koho jde.
Znáš-li dívek více,
neznáš moje líce.
Tvá....*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Zadní strana obálky. Dopis od dívky z Prahy, 1992, soukromá sbírka.

*Jméno a příjmení nemusíš znát
jestli mě miluješ, dobře mě znáš.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Musím končit, rande mám,
proto nepiš, nečekám.*

(Praha, dívka 14 let, 1992.)

Pozdravy

*Posílám ti pozdrav z dále,
aby se tvé oči smály,
aby byly veselé,
až se opět sejdem.*

(Praha, dívka 14 let, 1993.)

*Až potůček svoji píseň zapěje
vzpomeň si, drahý,
že je to pozdrav ode mě.*

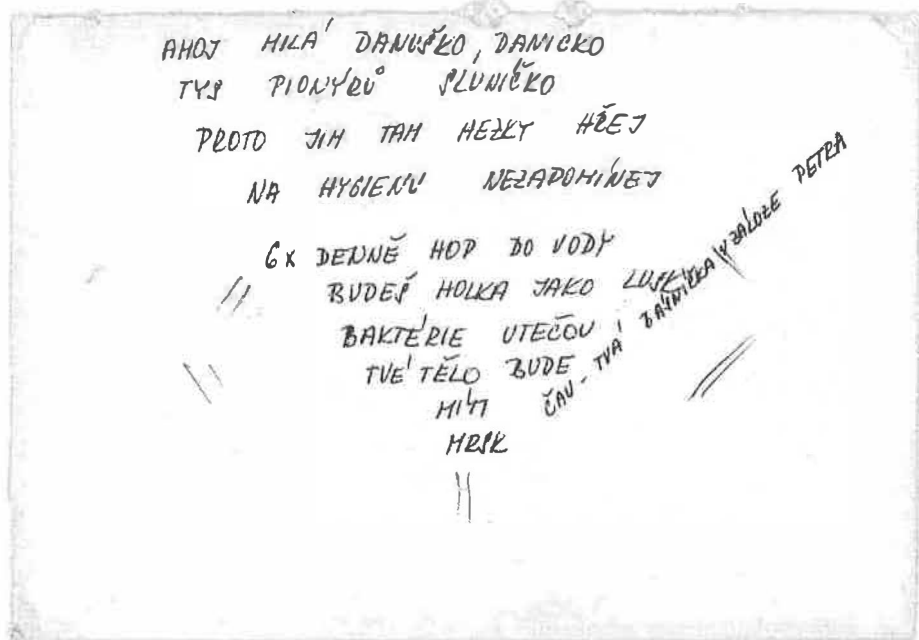
(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Hezký pozdrav z hrobky
Tě zasílá kostlivec a jeho spodky.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Přání

*Přání k svátku
Již se přiblížil den Tvého svátku
doufám, že přijmeš těchto pár řádků
žij blaze v plném zdraví*

Zadní strana obálky. Dopis od dívky z Prahy, 1980, soukromá sbírka.

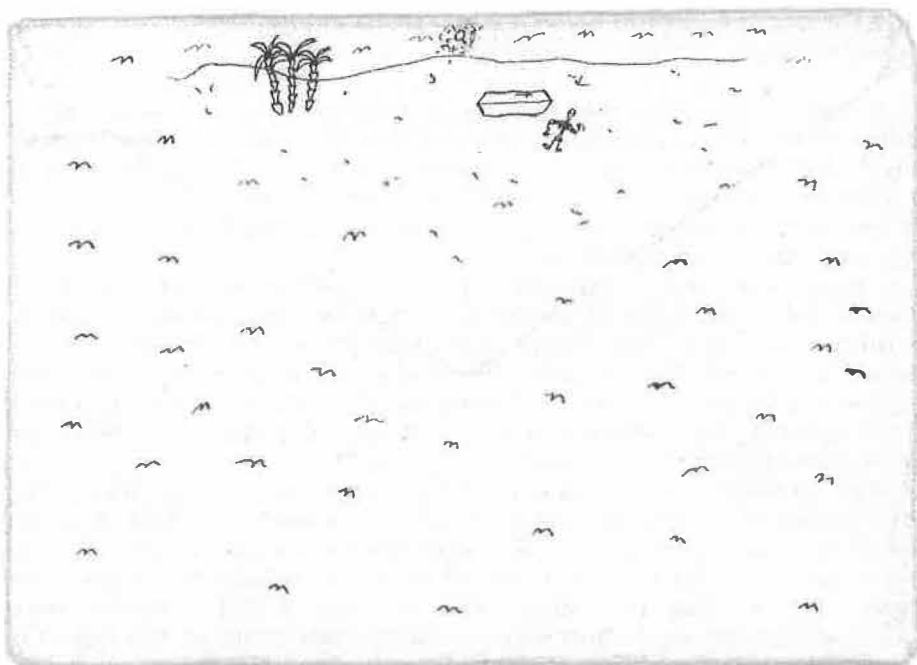
uživej vše, co Tě baví
 štěstí ať se na Tebe směje.
 To ti přeje Tvoje známá,
 nemusí být podepsána.
 (Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Přeji ti na tvůj svátek,
 aby tě čert nevzal v pátek,
 aby tě vzal v sobotu,
 za tu tvoji dobrotu.
 (Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Mám kalendář,
 ten není žádný lhář
 Teď Tvé jmeniny se slaví,
 a já ti přeji hodně zdraví.
 (Praha, dívka 16 let, 1990.)

Až uslyšíš rolničky hlas
 a zazvoní zvony půlnoční
 tak já ti přeji v tento čas
 radostné svátky vánoční.
 (Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

Kolik je kapek v dešti,
 tolik ti přeji štěstí.
 (Praha, dívka 14 let, 1993.)

Obálka milostného dopisu chlapce. Vyobrazení je metaforou touhy po lásce vyjádřenou údělem trosečníka na poušti, Praha, 1983, soukromá sbírka.

Na dopisní obálku

*Pane pošták kulte očka
dostane to pěkná kočka.*

(Vlašim, dívka 16 let, 1990.)

*Pane pošták, to chce klusa,
adresáta čeká pusa.*

(Praha, dívka 16 let, 1990.)

*Pane pošták to chce rychle
já vám koupím Super Rifle.*

(Kralupy nad Vltavou, dívka 16 let, 1982.)

*Pane pošták nastartujte motorku,
ať jste brzo u Milušky na dvorku.*

(Kralupy nad Vltavou, dívka 16 let, 1982.)

*Leť psaníčko kolem vody,
jen nezalet' do hospody.*

*V hospodě by ses opilo
a cestu bys ztratilo.*

(Praha, dívka 15 let, 1991.)

The Theme of Letter In Naive Poetry of Teen-age Girls

Dana Bittnerová

The life of children within the framework of the culture of adult people in the 20th century has been influenced by the adoption of a number of cultural phenomena and it has brought about the widening of formal as well as content parts of the folklore. As a result, the children's literary tradition includes not only literary forms which are conveyed verbally. Small literary works of scriptural culture are of the same validity and importance.

All phenomena currently regarded as part of children's scriptural culture have their model in the culture of adult people. Those with the most stable content, form and function include, along with momento books and handwritten song-books, also notebooks with quotations, naive poetry, short forms of humorous and amorous prose, and tests. They have mainly become the ownership of girls. The notebooks were established at the age of puberty, at the time of search for one's own attitude to love, friendship and the world.

When selecting the texts the girls' notebooks maintained partial continuity with its predecessors – notebooks with quotations – and they were based on them. Books and magazines became another source (again quotations, strophes of songs, naive poetry and tests). The text parts of notebooks included to a large extent paraphrases of authorship creations, their own texts as well as adopted naive poetry and prosaic work which were present in verbal or literary tradition. It is a question when this element of children's culture came into being. Anyway, in the 1970s the notebooks of quotations, naive poetry, prosaic work and tests were already subject to tradition. They were copied, although they remained open to borrowed literary forms. The owners of notebooks, too, often used the collected texts as a pattern in another cultural element (such as text in a momento book, a love letter, etc.) or in another context (tests were, e.g., used in games).

Girls' handwritten books have included naive poetry – short verses in letters, greetings and congratulations. Similarly to other texts in notebooks, these verses, too, constituted not only another gained "item" for the collection of texts, the girl liked, but they could also be used in correspondence. Sometimes they only existed in correspondence, without the support of the notebook.

The presented verses are extractions from my collections from the early 1990s from the girls living in Prague and Vlašim. They were sorted into a selection which depicts the texts bound to the address, beginning of a letter, end of a letter, greetings and congratulations as well as letters written directly on the envelope of a letter. The selection does not correspond with the authentic order or structure of texts of notebooks.